บทที่ 11
ทุนสำรองและสภาพคล่องระหว่างประเทศ

เมื่อประเทศต่าง ๆ มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดดุล หรือเกินดุลในดุลการชำระเงิน ประเทศจะนำนโยบายต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น นโยบายอันหนึ่งก็คือ การเปลี่ยนแปลงในทุนสำรองระหว่างประเทศ ถ้าหากว่าในระยะยาวระบบเศรษฐกิจ มีแนวโน้มที่จะปรับเข้าสู่ดุลยภาพ ดูเหมือนว่าประเทศจะพยายามใช้นโยบายการเปลี่ยนแปลงทุนสำรอง เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สมดุลที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ในที่นี้จะได้ศึกษาถึงความต้องการ ส่วนประกอบและระดับที่เหมาะสมของทุนสำรอง

ความต้องการทุนสำรองระหว่างประเทศ (The Demand for International Reserves)

ความต้องการทุนสำรองของประเทศต่าง ๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเสมอตามขนาดของรายได้และการค้าของโลก หรือกล่าวได้ว่าเป็นระดับความต้องการทุนสำรองในระดับเดิมรวมกันจำนวนที่เพิ่มขึ้น การศึกษาถึงความต้องการทุนสำรองระหว่างประเทศมีลักษณะคล้ายคลึงกับการศึกษาถึงความต้องการถือเงิน (Demand for Money) จึงดูเหมือนว่าการคำนวณหาความต้องการทุนสำรองระหว่างประเทศ คล้ายคลึงกับการหาเส้นดุลยภาพในตลาดเงิน (เส้น LM) ของโลก นั่นคือ

1. **ประเทศโดยธนาคารกลางต้องการถือทุนสำรองเพื่อใช้จ่าย (transactions) เพื่อ**ใช้เป็นทุนสำรองในการสั่งสินค้าเข้า เมื่อมีความผันผวนทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น และไม่สามารถหาเงินตราต่างประเทศได้ทัน

2. **การถือทุนสำรองเพื่อใช้จ่ายฉุกเฉิน (precautionary)** เมื่อมีการขาดดุลการชำระเงินเกิดขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่มีการขาดดุลอย่างต่อเนื่อง จะมีการเก็งเกี่ยวกับการลดค่าของเงินและเปลี่ยนการถือหลักทรัพย์ไปเป็นหลักทรัพย์ต่างประเทศ หากรัฐบาลต้องการรักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้คงที่ รัฐบาลสามารถใช้ทุนสำรอง เพื่อรักษาอัตราแลกเปลี่ยนและป้องกันการไหลออกของเงินทุน

3. **การถือทุนสำรองเพื่อเก็งกำไร (speculation)** การถือทุนสำรองไว้เฉย ๆ ทำให้ประเทศมีต้นทุนเกี่ยวกับการถือเงินทุน เนื่องจากประเทศสามารถนำทุนสำรองไปใช้ซื้อสินค้าทุนที่จำเป็นมาใช้พัฒนาประเทศแทนการขอกู้เงินจากต่างประเทศ ซึ่งต้องเสียอัตราดอกเบี้ย และการถือทุนสำรองไว้ยังเป็นการเสียสละการบริโภคในปัจจุบันไปเป็นการบริโภคในอนาคต แต่ถ้าหากประเทศนำทุนสำรองไปฝากไว้ในตลาดยูโรดอลลาร์ และซื้อหลักทรัพย์ต่างประเทศ เช่น การซื้อตั๋วเงินคลังของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นหลักทรัพย์ระยะสั้น ประเทศจะได้รับผลตอบแทนจำนวนหนึ่งจากทุนสำรอง

ระดับที่เหมาะสมของทุนสำรองระหว่างประเทศ (The Optimal Level of International Reservers)

นักเศรษฐศาสตร์การเงินระหว่างประเทศ วัดความเพียงพอหรือระดับที่เหมาะสมของทุนสำรองระหว่างประเทศ โดยใช้อัตราส่วนระหว่างเงินทุนสำรองกับมูลค่าการนำเข้า Robert Triffin มีความเห็นว่า ประเทศอุตสาหกรรมควรถือเงินทุนสำรองไว้อย่างน้อยร้อยละ 40 ของมูลค่าการนำเข้า และถ้าหากว่าอัตราส่วนนี้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าร้อยละ 20 ประเทศจะตกอยู่ในฐานะลำบาก จากลักษณะเช่นนี้ประเทศที่ส่งออกสินค้าขั้นปฐม ซึ่งมีความไม่แน่นอนในการค้าระหว่างประเทศมากกว่า ควรถือทุนสำรองในอัตราที่สูงกว่าร้อยละ 40 (นิมิตร นนทพันธาวาทย์, 2519, หน้า 12) ส่วนทางด้านกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้สรุปว่าเงินทุนสำรองควรเทียบเท่ากับมูลค่าการนำเข้า 3.8-4.3 เดือน และ Fritz Machlup ได้สรุปว่าสัดส่วนของทุนสำรองต่อการนำเข้าที่ต่ำกว่าร้อยละ 20 หรือเทียบเท่ากับการนำเข้า 2.4 เดือน ถือว่าเป็นระดับต่ำจนน่าจะเป็นอันตราย ที่ระดับนี้การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในระบบเศรษฐกิจ

โดยการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็น การขาดดุลการชำระเงินที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาจทำให้ทุนสำรองลดลงถึงระดับต่ำกว่าที่ผู้บริหารกองทุนสำรองจะยอมรับได้

อย่างไรก็ตามการใช้อัตราส่วนระหว่างเงินทุนสำรองและมูลค่าการนำเข้าเป็นเครื่องวัดระดับทุนสำรองที่เหมาะสมของประเทศ ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องนัก เพราะระดับที่เหมาะสมของทุนสำรองย่อมขึ้นกับภาวะเศรษฐกิจซึ่งมีผลกระทบต่อการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศ กลไกการปรับตัวโดยอัตโนมัติในระบบเศรษฐกิจและนโยบายที่นำมาใช้เพื่อปรับระบบเศรษฐกิจให้เข้าสู่ดุลยภาพ ย่อมมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงของทุนสำรอง ซึ่งใช้ชดเชยการขาดดุล ถ้ากลไกการปรับตัวในระบบเศรษฐกิจทำงานได้เร็ว ขนาดของทุนสำรองที่ประเทศต้องถือจะมีขนาดเล็ก แต่ถ้าคาดคะเนว่าจะมีปัญหาการขาดดุลมากประเทศควรถือทุนสำรองเพิ่มขึ้น

ระดับทุนสำรองที่เหมาะสมของประเทศอาจสัมพันธ์กับขนาดของระบบเศรษฐกิจ คือรายได้ประชาชาติหรือปริมาณเงิน และภาคระหว่างประเทศ นอกจากนี้ระดับทุนสำรองยังขึ้นอยู่กับนโยบายที่ประเทศใช้ในการขจัดความไม่สมดุล นโยบายแรกคือนโยบายการเปลี่ยนแปลงรายได้ (สมมุติว่า ไม่มีผลสะท้อนกลับจากต่างประเทศและสินค้าออกไม่ขึ้นกับรายได้ในประเทศ) ทำให้สินค้าเข้าลดลง ซึ่งช่วยแก้ไขปัญหาดุลการชำระเงินได้ นโยบายที่สองคือ นโยบายการเปลี่ยนแนวการใช้จ่าย ซึ่งได้แก่ การลดค่าของเงิน รวมทั้งการใช้นโยบายภาษีศุลกากร การให้เงินอุดหนุนสินค้าออกและอื่น ๆ นโยบายที่สาม คือ นโยบายการเปลี่ยนแปลงบัญชีทุน มักใช้ได้ผลในประเทศอุตสาหกรรม โดยการเพิ่มอัตรารับช่วงซื้อลด (discount rate) ซึ่งจะมีผลทำให้อัตราดอกเบี้ยในประเทศสูงขึ้น ทำให้เงินทุนไหลเข้าประเทศ และนโยบายสุดท้าย คือ นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนเสรี ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนสามารถปรับตัวได้เร็วมากเท่าไหร่ ระดับทุนสำรองที่เหมาะสมจะมีขนาดเล็กลงมากเท่านั้น แต่อัตราแลกเปลี่ยนของประเทศต่าง ๆ มักจะไม่เปลี่ยนแปลงตามกลไกตลาด ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศเป็นแบบคงที่ และนโยบายต่าง ๆ ที่ใช้แก้ไขปัญหาความไม่สมดุล ไม่สามารถให้ผลได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าความไม่สมดุลนั้นจะเกิดขึ้นอย่างชั่วคราวหรือถาวร นโยบายที่ดีที่สุด คือการใช้ทุนสำรองเพื่อแก้ไข ในลักษณะเช่นนี้ระดับทุนสำรองที่เหมาะสมของประเทศจะมีขนาดใหญ่

ส่วนประกอบของทุนสำรองและสภาพคล่องระหว่างประเทศ

ทุนสำรองระหว่างประเทศประกอบด้วย เงินตราสกุลต่างประเทศ ทองคำ หลักทรัพย์ต่างประเทศที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินตราต่างประเทศได้ทันที และสิทธิถอนเงินพิเศษ (SDRs) จาก IMF ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป ส่วนสภาพคล่องระหว่างประเทศคือ ทุนสำรองที่ประเทศถือไว้ และโอกาสในการกู้ยืมทุนสำรองจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ถ้าประเทศมีทุนสำรองจำนวนมาก และมีโอกาสในการกู้ยืมสูง สภาพคล่องจะมีมากตามไปด้วย นอกจากนี้ทุนสำรองระหว่างประเทศ ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการรักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน ของเงินสกุลในประเทศกับเงินตราต่างประเทศ

เงินสกุลต่างประเทศ

ประเทศต่าง ๆ จะถือทุนสำรองระหว่างประเทศไว้ในรูปของเงินสกุลหลักเป็นจำนวนมาก และเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เงินของประเทศที่ใช้ถือเป็นทุนสำรองเรียกว่า reserve-currency ได้แก่ ดอลลาร์สหรัฐ มาร์ค ปอนด์ ฟรังค์สวิส และเยน ดุลการชำระเงินของประเทศที่เงินตราถูกใช้เป็นเงินสกุลหลัก จะมีบทบาทและมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่ออัตราการเพิ่มของทุนสำรอง ถ้าประเทศอื่น ๆ ที่เงินตราไม่ได้ใช้เป็นทุนสำรอง มีทุนสำรองระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น แสดงว่าประเทศที่เงินตราถูกใช้เป็นทุนสำรองระหว่างประเทศ มีดุลการชำระเงินขาดดุล ถ้าหากว่าทุนสำรองในรูปอื่น ๆ ไม่เพิ่มขึ้น

เนื่องจากในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบจากสงครามน้อยที่สุด การผลิตยังคงอยู่ในระดับเดิม ธนาคารในยุโรป จึงถือเงินฝากในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้ซื้อสินค้า และเพื่อพัฒนาประเทศ เงินดอลลาร์สหรัฐจึงกลายเป็นเงินสกุลหลักในทุนสำรอง แม้ว่าต่อมาในระยะหลังปี 1960 สหรัฐอเมริกาจะมีปัญหาการขาดดุล ทำให้เงินดอลลาร์มีค่าลดลง แต่การใช้เงินสกุลหลักอื่น ๆ เป็นทุนสำรองก็เพิ่มขึ้นช้ามาก

ทองคำ

ตามที่ได้ศึกษามาแล้วเกี่ยวกับระบบการเงินระหว่างประเทศ ในระบบมาตรฐานทองคำ ทองคำเป็นตัวกำหนดปริมาณเงินในประเทศ และเป็นสิ่งเดียวที่ประเทศต่าง ๆ ใช้เป็นทุนสำรองระหว่างประเทศ ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปี 1971 ภายใต้ระบบมาตรฐานปริวรรตของคำ ทองคำยังคงมีบทบาทในฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศ ประเทศต่าง ๆ มีความเชื่อถือในเงินดอลลาร์ และสามารถนำมาแลกเปลี่ยนเป็นทองคำได้เสมอ โดยสหรัฐอเมริกาพร้อมที่จะแลกเปลี่ยนทองคำกับเงินดอลลาร์ของธนาคารของประเทศต่าง ๆ ในอัตราคงที่ คือ ทองคำ 1 ออนซ์มีค่าเท่ากับ 35 ดอลลาร์ หลังจากปี 1960 เมื่อสหรัฐอเมริกามีปัญหาการขาดดุลการค้าความเชื่อถือในเงินดอลลาร์เริ่มลดลง ประเทศต่าง ๆ หันไปถือทองคำมากขึ้นมีการซื้อทองคำเพื่อเก็งกำไรมากขึ้น ทำให้ทองคำเริ่มหายออกไปจากทุนสำรองทางการ ในปี 1968 ธนาคารกลางของประเทศต่าง ๆ เลิกขายทองคำให้กับเอกชน และในปี 1971 สหรัฐ-อเมริกาเลิกขายทองคำให้กับธนาคารกลางของประเทศต่าง ๆ ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทองคำและดอลลาร์หมดไป หลังจากปี 1971 บทบาทของทองคำในฐานะทุนสำรองระหว่างประเทศได้ลดลงเรื่อย ๆ

สิทธิถอนเงินพิเศษ (SDRs)

ภายใต้ระบบมาตรฐานปริวรรตทองคำ หลังปี 1960 เป็นต้นมา ประเทศต่าง ๆ ประสบกับปัญหาการขาดแคลนทุนสำรอง เนื่องจากทองคำและดอลลาร์มีไม่เพียงพอ และค่าของเงินดอลลาร์เริ่มไม่มั่นคง ทำให้มีการคิดสร้างทุนสำรองชนิดใหม่ขึ้นมา เรียกว่า สิทธิถอนเงินพิเศษ (Special Drawing Rights : SDRs) ภายใต้การยอมรับของประเทศสมาชิกของ IMF ประเทศสมาชิกสามารถใช้ SDRs เพื่อซื้อเงินสกุลหลักจากประเทศที่ดุลการชำระเงินเกินดุล หรือจาก IMF ก็ได้ ก่อนปี 1971 SDRs มีค่าเท่ากับ 1 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมีค่าเทียบกับทองคำ แต่เมื่อเงินดอลลาร์มีค่าลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับทองคำ ทำให้ค่าของ SDRs ลดลงด้วย ในปี 1974 ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ SDRs มีค่าเทียบกับเงินสกุลหลักหลาย ๆ สกุล หรือเงินตะกร้า SDRs จึงเป็น "currency basket" เมื่อค่าของเงินสกุลหลักสกุลใดสกุลหนึ่งลดลง SDRs จะมี

ค่าลดลงด้วย ในปี 1981 currency basket ของ SDRs มี 5 สกุล คือเงินดอลลาร์สหรัฐ ถ่วงน้ำหนัก 42% เงินมาร์คเยอรมันถ่วงน้ำหนัก 19% เงินฟรังค์ฝรั่งเศสเงินเยนของญี่ปุ่น และเงินปอนด์อังกฤษถ่วงน้ำหนักสกุลละ 13%

โอกาสในการกู้ยืมเงินทุนสำรอง

ประเทศก็มีพฤติกรรมเหมือนกับบุคคลทั่ว ๆ ไปที่สามารถหาสินเชื่อได้เมื่อเวลาจำเป็น แต่การถือเงินทุนสำรองเอาไว้บ้างบางส่วนก็ยังคงเป็นสิ่งจำเป็น นับตั้งแต่ปี 1944 ที่ IMF เริ่มก่อตั้งขึ้นมา ในปี 1946 ก็เริ่มมีบทบาทในการให้กู้ยืมเพื่อยกเลิกข้อจำกัดทางการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศ เพื่อช่วยในการปรับค่าของอัตราแลกเปลี่ยนให้เป็นระเบียบ และเพื่อช่วยเหลือประเทศที่ขาดแคลนทุนสำรองระหว่างประเทศ ประเทศสมาชิกจะต้องมีเงินฝากจำนวนหนึ่งไว้กับกองทุน โควต้าเงินฝากจะเป็นเท่าไหร่ขึ้นกับรายได้ประชาชาติ ทุนสำรองระหว่างประเทศ ระดับราคาสินค้าเข้า การเปลี่ยนแปลงของสินค้าออก และขนาดของสินค้าออกเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ประชาชาติ โควต้าเงินฝากจะมีการพิจารณาใหม่ทุก ๆ 5 ปี และมีบทบาทที่สำคัญ 4 ประการ คือ

(1) กำหนดจำนวนเงินฝากของประเทศสมาชิกในกองทุน ซึ่งประกอบด้วยทองคำ 25% และเงินตราของประเทศนั้น 75%

(2) กำหนดขนาดของการกู้ยืมของประเทศสมาชิก

(3) กำหนดการสร้างและการจัดสรร SDRs ให้กับประเทศสมาชิก

(4) กำหนดสิทธิในการออกเสียง

ปัจจุบัน IMF เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิกกู้ยืมได้มากขึ้น ดังแผนงานต่อไปนี้

(1) Stand-by arrangements ประเทศสมาชิกสามารถขอกู้จาก IMF ในรูปของ stand by ได้ล่วงหน้า

(2) ข้อตกลงทั่วไปในการกู้ยืม

(3) ให้การชดเชยเมื่อประเทศสมาชิกมีความผันผวนในการส่งออก ในปี 1963 กองทุนได้ให้เงื่อนไขพิเศษแก่ผู้ขอกู้ที่มีความไม่แน่นอนในการส่งออก ปกติจะเป็นประเทศกำลังพัฒนา การชดเชยทางการเงินในลักษณะนี้ จะไม่เกิน 50% ของโควต้าของประเทศสมาชิก

(4) oil facility ในปี 1974 กองทุนได้จัดสรรเงินกู้ยืม เพื่อช่วยเหลือประเทศที่มีปัญหา เนื่องจากการขึ้นราคาของน้ำมัน

(5) การขยายระยะเวลาให้กู้ หลังจากปี 1973 ประเทศอุตสาหกรรมหันไปใช้อัตราแลกเปลี่ยนลอยตัว กองทุนจึงให้ความสนใจในการให้กู้ยืมกับประเทศกำลังพัฒนามากขึ้น ในปี 1980 ได้เปิดให้มีการกู้ยืมระยะยาวถึง 10 ปี เพื่อให้ปรับโครงสร้างพื้นฐานของระบบเศรษฐกิจให้ดีขึ้น เพื่อช่วยเหลือประเทศที่ประสบกับปัญหาดุลการชำระเงินอย่างรุนแรง

ทุนสำรองระหว่างประเทศของไทย

การถือทุนสำรองของประเทศไทยโดยธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นไปตามพระราชบัญญัติ เงินตราในปี 1958 ซึ่งกำหนดไว้ว่า ประเทศไทยจะต้องถือทุนสำรองในรูปของเงินตราต่างประเทศ และสินทรัพย์ต่างประเทศไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของธนบัตรที่ออกใช้ เพื่อรักษาเสถียรภาพของเงินตราภายในประเทศ รักษาเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน และเพื่อใช้ชำระหนี้การค้าระหว่างประเทศ

ทุนสำรองของประเทศไทยประกอบด้วย ทองคำและเงินตราต่างประเทศอีก 4 สกุล คือ ดอลลาร์สหรัฐ มาร์คเยอรมัน ฟรังค์สวิส และเยนญี่ปุ่น โดยที่สัดส่วนของทองคำในทุนสำรองลดลงเป็นลำดับ

ในช่วงปี 1958-1973 ประเทศไทยถือทุนสำรองระหว่างประเทศ โดยเฉลี่ยในอัตราค่อนข้างสูงและพอเพียง เทียบได้ประมาณ 8-13 เดือนของมูลค่าสินค้าเข้า นับตั้งแต่ช่วงหลังวิกฤติการณ์น้ำมันคือปี 1974-1982 การถือทุนสำรองได้ลดลงเหลือประมาณ 3-7 เดือนของมูลค่าสินค้าเข้า ทั้งนี้เนื่องจากมูลค่าการนำเข้าของไทยเพิ่มสูงขึ้นตามราคาน้ำมันนำเข้า แต่อย่างไรก็ตาม ทุนสำรองของไทยก็ยังคงเพิ่มขึ้นตามมูลค่าทองคำ ซึ่งเพิ่มขึ้นประมาณ 10 เท่าตัว และมูลค่าของเงินตราต่างประเทศที่เพิ่มขึ้นประมาณ 8 เท่าตัว ในช่วงปี 1958-1982

2519	95.2	33.6	38.9	1,725.2	1,892.9	+117.8	344.5	753.0	−408.5	1,484.4	+115.6
2520	101.9	37.1	40.7	1,735.2	1,914.9	+22.0	435.5	1,131.0	−695.5	1,219.4	−265.0
2521	548.3	34.6	—	1,974.4	2,557.3	+642.4	513.5	1,776.9	−1,263.4	1,293.9	+74.5
2522	1,286.2	48.8	—	1,794.0	3,129.0	+571.7	718.2	2,098.1	−1,379.9	1,749.1	+455.2
2523	1,466.0	8.2	28.8	1,551.9	3,054.9	−74.1	754.4	1,655.5	−901.1	2,153.8	+404.7
2524	994.7	60.8	26.3	1,670.6	2,752.4	−302.5	1,060.2	1,629.6	−569.4	2,183.0	+29.2
2525	1,114.0	24.5	25.0	1,513.1	2,676.6	−75.8	1,130.3	1,379.3	−249.0	2,427.6	+244.6

หมายเหตุ : *การคำนวณเป็นดอลลาร์ สรอ. มีข้อปฏิบัติแตกต่างกันตามระยะเวลา ดังนี้ :-*

1/ สถิติก่อนหน้าเดือนธันวาคม 2514 คำนวณตามค่าเสมอภาค

2/ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2514 ถึงมิถุนายน 2517 คำนวณตามค่าเสมอภาคหรืออัตรากลางที่กำหนดไว้กับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ สำหรับกรณีสกุลเงินที่กำหนดอัตรากลางใช้แทนค่าเสมอภาค

3/ ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2517 คำนวณราคาทองคำในอัตรา 35 หน่วยสิทธิพิเศษถอนเงินต่อ 1 เอานซ์ทรอย และหน่วยสิทธิพิเศษถอนเงินเทียบเป็นดอลลาร์ สรอ. ตามค่าที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศคำนวณขึ้นจากอัตราแลกเปลี่ยนในตลาดเสรีของเงินตรา 16 สกุล ที่ได้กำหนดไว้เป็นส่วนประกอบตามน้ำหนักความสำคัญของแต่ละสกุล ส่วนเงินตราต่างประเทศสกุลต่าง ๆ คำนวณตามอัตราตลาดเสรีในวันสิ้นเดือน

4/ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2521 ถึง ธันวาคม 2522 คำนวณราคาทองคำตามราคาในตลาดต่างประเทศ ณ วันสิ้นเดือน และตั้งแต่เดือนมกราคม 2523 คำนวณราคาทองคำตามราคาตลาด ณ วันสิ้นปี

ที่มา : รายงานเศรษฐกิจรายเดือน (มีนาคม 2526) ธนาคารแห่งประเทศไทย

ตาราง 11.1 เงินสำรองระหว่างประเทศของไทยปี 2501-2525

(ล้านดอลลาร์ สรอ.)

	เงินสำรองระหว่างประเทศของทางการ						ฐานะเงินตราต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์				
สิ้นระยะ	ทองคำ	สิทธิพิเศษถอนเงิน	ฐานะเงินสำรองในกองทุนการเงินระหว่างประเทศ	เงินตราต่างประเทศ	รวม	การเปลี่ยนแปลงระหว่างงวด +เพิ่ม −ลด	สินทรัพย์	หนี้สิน	ฐานะสุทธิ	รวมเงินสำรองระหว่างประเทศสุทธิ	การเปลี่ยนแปลงระหว่างงวด +เพิ่ม −ลด
2501	112.5	—	3.1	194.0	309.6	−15.0	29.2	35.9	−6.7	302.9	−19.2
2502	104.3	—	11.3	204.2	319.8	+10.2	31.5	42.2	−10.7	309.1	+6.2
2503	104.3	—	11.3	256.0	371.6	+51.8	35.4	53.0	−17.6	354.0	+44.9
2504	104.2	—	11.3	338.9	454.4	+82.8	45.5	67.3	−21.8	432.6	+78.6
2505	104.2	—	11.3	407.9	523.4	+69.0	43.9	72.4	−28.5	494.9	+62.3
2506	104.2	—	11.3	460.6	576.1	+52.7	57.4	93.0	−35.6	540.5	+45.6
2507	104.2	—	11.3	544.8	660.3	+84.2	66.3	117.0	−50.7	609.6	+69.1
2508	96.4	—	19.0	623.9	739.3	+79.0	82.9	117.2	−34.3	705.0	+95.4
2509	91.7	—	23.8	808.1	923.6	+184.3	95.0	154.8	−59.8	863.8	+158.8
2510	91.7	—	23.8	893.0	1,008.5	+84.9	76.7	168.8	−92.1	916.4	+52.6
2511	91.7	—	23.8	905.5	1,021.0	+12.5	108.0	191.0	−83.0	938.0	+21.6
2512	91.7	—	23.8	869.4	984.9	−36.1	129.1	220.0	−90.0	894.0	−44.0
2513	82.0	—	33.5	790.2	905.7	−79.2	126.0	265.2	−139.2	766.5	−127.5
2514	88.9	15.6	36.4	736.1	877.0	−28.7	181.8	281.8	−100.0	777.0	+10.5
2515	88.9	31.0	36.4	896.2	1,052.5	+175.5	218.2	301.9	−83.7	968.8	+191.8
2516	98.8	34.4	40.4	1,121.6	1,295.2	+242.7	274.9	488.1	−213.2	1−082.0	+113.2
2517	100.3	36.2	41.0	1,680.9	1,858.4	+563.2	279.7	573.9	−294.2	1,564.2	+482.2
2518	95.9	34.6	39.2	1,605.4	1,775.1	−83.3	257.9	664.2	−406.3	1,368.8	−195.4

ตาราง 11.2 ดุลการชำระเงินและทุนสำรองระหว่างประเทศ

(หน่วย : ล้านบาท)

	2513	2514	2515	2516	2517	2518	2519	2520	2521	2522	2523	2524	2525
ส่งออก	14,269.7	16,692.1	21,750.2	31,252.5	49,002.4	44,364.5	60,361.2	70,462.8	82,250.8	106,881.2	132,040.5	150,136.0	157,500
นำเข้า	−26,406.7	−26,606.4	−30,634.8	−42,054.9	−63,304.6	−64,525.7	−71,446.1	−96,004.8	−109,956.1	−153,463.5	−190,025.3	−215,989.7	−196,000
ดุลการค้า	−12,244.8	−9,940.9	−8,884.6	−10,802.4	−14,302.2	−20,161.2	−11,084.9	−25,598.8	−28,540.0	−47,053.1	−57,984.8	−65,853.7	−38,500
ดุลบัญชีเดินสะพัด	−5,196.9	−3,632.7	−1,062.8	−997.2	−1,784.6	−12,368.3	−8,977.9	−22,391.7	−23,444.9	−42,591.2	−42,564.2	−55,794.4	−25,984
เงินทุนเคลื่อนย้ายสุทธิ	2,478.8	1,733.1	3,643.2	2,937.6	9,054.7	7,754.7	9,263.6	13,966.9	14,858.3	33,766.8	50,777.2	55,361.4	36,840
ดุลการชำระเงิน	−2,652.0	−335.2	3,991.4	864.2	8,012.0	−2,858.0	−82.8	−7537.9	−13,296.0	−7,925.0	5,179.3	2,531.2	3,314
ทุนสำรองต่างประเทศ													*(หน่วย : ล้านดอลลาร์ สรอ.)*
ของทางการ	905.7	877.0	1,052.5	1,295.2	1,858.4	1,775.1	1,892.9	1,914.9	2,557.3	3,129.0	3,054.9	2,752.4	2,676.6
การเปลี่ยนแปลงจากปีก่อนหน้า	−79.2	−28.7	+175.5	+242.7	+563.2	−83.3	+117.8	+22.0	+642.4	+571.7	−74.1	−302.5	−75.8

ที่มา : *รายงานเศรษฐกิจรายเดือน (มีนาคม 2526) ธนาคารแห่งประเทศไทย*

คำถามบทที่ 11

1. จงอธิบายถึงลักษณะของความต้องการถือทุนสำรองระหว่างประเทศของประเทศใดประเทศหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเดียวกับความต้องการถือเงินของครัวเรือน
2. สภาพคล่องระหว่างประเทศคืออะไร
3. อะไรคือปัจจัยสำคัญในการกำหนดความต้องการถือทุนสำรองระหว่างประเทศที่เหมาะสม
4. เงินสกุลหลักคืออะไร
5. SDRs คืออะไร เพราะอะไรจึงถูกสร้างขึ้นมา และมีการกำหนดค่าอย่างไร
6. ในปัจจุบันทุนสำรองชนิดใดที่มีบทบาทสำคัญในทุนสำรองระหว่างประเทศ
7. การลดค่าของเงินมีผลทำให้มูลค่าของทุนสำรองระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

หนังสืออ่านประกอบบทที่ 11

นิมิตร นนทพันธาวาทย์. **ฐานะทุนสำรองของไทย**, กรุงเทพมหานคร : บริษัท บพิธ จำกัด, 2519.

Carbaugh, Robert J. **International Economics.** Massachusetts: Winthrop Publishers, Inc., 1980.

Cavés, Richard E. and Jones, Ronald W. **World Trade and Payments: An Introduction.** Boston: Little, Brown & Company (Inc.), 1981.

Ellsworth, P.T. and Leith, J. Clark. **The International Economy.** 6th ed. New York: Macmillan Publishing Company, 1984.

Heller, H. Robert. **International Monetary Economics.** New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1974.